

שם שחובת דין זה נובע מחמת הדין של 'זה אלי ואנוהו' (בשלח טו, ב), ודרשו חז"ל (שבת קלג, ב) התנאה לפניו במצות, [וראה בדבריו עוד מה שחידש על פי זה].

ונמצינו למדים מזה, כי מלבד מה שמצינו חובת הידור מצוה - בחפץ שמקיימים בו את המצוה - כסוכה ולולב וכיוצא בהם, וכלשון החז"ל 'התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה', יש דין של הידור אף במעשה של קיום המצוה, שתהיה המעשה באופן היותר נאות, ולכן אסרו לאכול בערבי פסחים סמוך למנחה, כדי שיאכל מצה של מצוה בערב לתיאבון משום הידור מצוה. וכיוצא בזה כתבו הראשונים (עי' תוס' ברכות כא ב ד"ה עד) שאף על פי ששומע כעונה בקדיש וקדושה וכיוצא, מכל מקום ענייה חשובה הידור מצוה, כי מעשה של מצוה כשמתקיימת באופן היותר נאות נחשב כהידור מצוה [וראה באבני נזר שם מה שחידש בזה, וע"ע שם סי' תפד וסי' תצב].

★★

במשנה: ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם וכו'.

ובתב רש"י הטעם כדי שיאכל המצה של מצוה לתיאבון משום חיבוב מצוה. וכתבו התוס' להקשות מה כוונת דברי המשנה לא יאכל אדם סמוך למנחה, אם מצה הרי אסור לאכול מצה כל היום בער"פ, וכמובא בירושלמי כל האוכל מצה בער"פ כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו, וחמץ כבר אסור אז באכילה, ואם מדובר במיני תרגימא דהיינו פירות הרי כתבו בגמ' פסחים ק"ז ע"ב - אבל הוא מטבל במיני תרגימא ואפילו מן המנחה והלאה, ותירצו התוס' דהכוונה היא למצה עשירה שנילושה ביין ובשמץ, דלא אסרו בירושלמי לאכול מצה ביום ארבעה עשר אלא במצה הראויה לצאת ידי חובתו ביום ארבעה עשר, וכן היה נוהג ר"ת, וכן כתבו הרא"ש והמרדכי והנימוק"י (שם).

אולם הב"ח (בסימן תע"א) כתב לציין מש"כ הרמב"ם (בפ"ו מהלכות חמץ ומצה הי"ב) וכן אסור לאכול ער"פ מקודם המנחה כמעט כדי שיכנס לאכילת מצה בתאווה אבל אוכל הוא מעט מיני פירות או ירקות ואל ימלא כרסו מהן וכו', לפי"ז י"ל דהפירוש בדברי המשנה דלא יאכל סמוך למנחה מדובר במיני פירות שאסור לאכול הרבה ורק מעט

ובענין זה כתב עוד בזה הגאון ר' אליהו פישר שליט"א:

והנה התיאבון הוא מצד רעבון הגוף וככל אכילה של אדם רעב, ולכאור' זה מפחית מכוונת המצוה, דהיינו שיאכל משום שהוא רעב ולא משום המצוה, אעפ"כ יש בזה מצד שני מעליותא, כי כשאוכל בתיאבון הוי הידור המצוה. והנה מצינו בסוף הפרק מטרה הפוכה בקיום מצוה (והוא ברף קיט:): במשנה אין מפטירין אחר הפסח כו' ומפרש בגמ' שקרבן פסח נאכל על השובע, וברשב"ם "וכן כל קרבנות כדכ' למשחה וגדולה כדרך שהמלכים אוכלין", כנראה הפי' שכאשר הוא אוכל הבשר לשבור רעבונו הריהו בשעת האכילה כדל ורש שבאכילה זו שובר רעבונו, ואכילת מלכים היא לתענוג בלבד ובררך זו צריך לאכול את הקרבנות, וכאן אנו מוותרים על ההידור מצוה הנ"ל משום סוג אחר של הדור שנאמר במיוחד בקרבנות.

(ובתוס') דף ק"כ. ד"ה מפטירין הביא בשם הירושלמי טעם נוסף לאכילת קרבן פסח על השובע "כדי שלא יבא לידי שבירת עצם". ובעומק הענין נראה לומר שהטעמים דומים, משום שהאוכל כשהוא רעב עלול טפי לשבירת עצם, ואין זה למשחה ולגדולה)

ובדרך מוסרית ה' נראה לבאר הני תרי הלכות הפוכות, שבמצה מצינו הידור לאכול לתיאבון ובקרבן פסח ההידור לאכול לשובע, כי מצה שהיא קמח ומים בלבד אין באכילתה תאוה מרובה והאוכלה בהנאה אינו זולל וסובא, משא"כ בשר ובפרט צלוי, אפשר להגיע באכילתו לידי תאוה מרובה. ולפי"ז יובן היטב ההבדל שבמצה אם הוא שבע ואכלה בדוחק ובקושי אין בזה הידור מצוה וכאשר אוכלה כשהוא רעב נאכלת בחשק ואעפ"כ אין בזה הגררות זולילה, משא"כ בקרבן אם יאכלנו כשהוא רעב יאבד תואר וצורת אכילה של מצוה, וכאשר הוא נאכל על השובע עדיין יש בו הנאה מועטת וההידור מצוה במקומו עומד, ויתכן שבאכילת בשר על השובע יהנה באותה מדה של אכילת מצה לרעבון ע"כ ודפח"ח.

★★

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תלג) הגדיר דין זה בזה הלשון: "דמצוה לאכול מצה לתיאבון משום הידור מצוה, כיון דאכילה הוא רק כשנהנה [הנאת גרונו להלכה, הנאת מעיו לריש לקיש] חשיב הידור מצוה כשנהנה יותר". ועיין